

MUSEER, KULTURELT MEDBORGERSKAB OG SAMSKABELSE

EN KORTLÆGNING AF KULTURHISTORISKE MUSEERS ERFARINGER MED
FORMIDLING MÅLRETtet FLYGTNINGE OG NYTILKOMNE BORGERE I DANMARK

FEBRUAR 2018

KOLOFON

FORFATTERE

Jakob Ramskov Skielboe, Laura Møller
Henriksen & Gitte Engholm

REDAKTION

Niels Righolt (red.), Gitte Engholm, Linda
Andersen og Victor Mægaard Baudo

Desuden en særlig tak til Karen Lisa
Salamon for redaktionelle finjusteringer

GRAFISK DESIGN

Jawhara Hammuh

FOTO

Mark Thyrring
Storm P. Museet/Frederiksbergmuseerne,
projektets partnere og Creative Commons
på Flickr.

ISBN

000-00-000000-0-0

CULINN PROJEKTET (2017)

CULINN 6149-00012B

PROJEKTLEDELSE

Nationalmuseet

PROJEKTPARTNERE

Arbejdermuseet
Det Syriske Kulturinstitut i Danmark
Center for Kunst & Interkultur
Museum Vestsjælland
Museum Bornholm
Varde By og Omegns Museum
Immigrantmuseet
Museum Lolland-Falster

ASSOCIEREDE PARTNERE

Roskilde Universitet, Performance Design
Københavns Universitet, TORS

MUSEER, KULTURELT MEDBORGERSKAB OG SAMSKABELSE

EN KORTLÆGNING AF KULTURHISTORISKE MUSEERS ERFARINGER MED
FORMIDLING MÅLRETTET FLYGTNINGE OG NYTILKOMNE BORGERE I DANMARK

INDHOLDSFORTEGNELSE

FORORD	3
1 MUSEETS ROLLE I DANMARK ANNO 2018	7
RÅSTOF FOR LØSNING AF SAMFUNDSMÆSSIGE OPGAVER	9
2 STRUKTURELLE RAMMER OG VILKÅR FOR INTEGRATION AF NYTILKOMNE	11
NYTILKOMNE, INTEGRATION OG MEDBORGERSKAB	13
MEDBORGERSKAB OG DEMOKRATISK DANNELSE SOM FORTLØBENDE PROCES	14
FORDELING AF NYTILKOMNE FLYGTNINGE	17
3 KORTLÆGNING AF ERFARINGER FRA DE KULTURHISTORISKE MUSEER	19
METODE - PRÆSENTATION AF SPØRGESKEMA	21
PRÆSENTATION AF UDVALGTE EKSEMPLER PÅ SVAR	22
• FORMIDLING OG OUTREACH MÅLRETTET NYTILKOMNE I SAMARBEJDE MED FRIVILLIGE ORGANISATIONER OG/ELLER CIVILE AKTØRER	23
• SAMARBEJDE MED LOKALE SPROGCENTRE OG MÅLRETTEDE UNDERVISNINGSFORLØB	25
• FORMIDLING OG OUTREACH MÅLRETTET NYTILKOMNE I SAMARBEJDE MED FRIVILLIGE ORGANISATIONER OG/ELLER CIVILE AKTØRER	28
• LOKALE SAMARBEJDER OG OUTREACH	28
• FORLØB TIL SPROGCENTRE	30
• BÆREDYGTIGE ASPEKTER	31
• MUSEET MED MERE FORANKRET SAMTIDSRELEVANS	32
4 INTERVIEWS - OPFØLGNING PÅ SVAR	33
SPROGKURSISTER I SAMSKABELSE - ET INTERKULTURELT PROJEKT	35
SOCIALE ARRANGEMENTER FOR MÅLGRUPPEN	36
5 KONKLUSION OG OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER	39
LITTERATUR OG ARTIKLER	45

CULINN (Cultural Citizenship and Innovation) projektet undersøger museers potentialer for integration af flygtninge og nytilkomne¹ i Danmark. Projektet afsøger museale veje til styrket og aktivt medborgerskab. Hvordan kan danske museer fremme nytilkomnes forståelse af landets kulturarv og livsformer? Hvordan kan vi bidrage til fremtidige danske borgeres identifikation med samfundets historie og demokratiske udvikling? Disse spørgsmål har vi som danske museer endnu ingen entydige svar på. Vi har på dette område endnu ikke etableret nogen bredere erfaringsopsamling, som vi kan trække på i arbejdet med nye, interkulturelle formidlings- og brugerinddragelsesformer for disse målgrupper. Her kommer CULINN projektet ind i billedet, ved gennem flere delprojekter og over flere år at skabe overblik over museer med engagement i denne samfundsmæssige opgave, samt opsamle på vores erfaringer.

CULINN yder hermed en indsats på et område, hvor Kulturministeriet og ODM (Organisationen af Danske Museer) savner data og samlet overblik. Ganske vist har Kulturministeriet gennem det seneste årti udgivet flere rapporter om outreach og brugerinddragelse, men endnu er der kun ganske begrænsede bidrag til best practice idéopsamlinger, der fremstiller museernes egne erfaringer og anviser gode veje til fortsat musealt engagement i det interkulturelle arbejde med integration af flygtninge og nytilkomne.

Lige nu er museernes opgavedefinition og -løsning til diskussion, idet museumsverdenen afventer resultatet af Kultur- og Kirkeminister Mette Bock's to såkaldte visionsgrupper, der i december 2017 udkom med hver deres forslag til, hvordan museernes tilskudssystem og opgavefordeling kunne revideres. Flere museumsdirektører har efterfølgende i debatindlæg i medierne talt for at se museer som en økonomisk styrke for samfundet. Foruden at bevare og formidle kulturarven, løser museerne en række samfundsmæssige opgaver der får direkte 'impact' i det danske samfund. For eksempel skrev direktør Mikkel Bogh fra Statens Museum for Kunst (SMK) at "Museerne kan både integrere og bidrage til væksten" (Aldinget 16. april 2018), og han opfordrede sine museumskolleger til:

"... at blive bedre til at udnytte, at museerne kan bidrage til at nå nogle af de fælles politiske mål, vi arbejder mod, og til at gøre opmærksom på, hvordan de kan bidrage til at løse samfundsmæssige udfordringer i forhold til integration, sammenhængskraft, deltagelse, medborgerskab og menneskelige relationer".

SMK har prioriteret at afsætte ressourcer til udvikling af tilbud til målgruppen flygtninge og nytilkomne og i samarbejde med repræsentanter for denne målgruppe

¹ Begrebet "nytilkommen" bruges i dag i en række offentlige sammenhænge som synonym med folk, der får integrationsydelse, og som betegnelse for flygtninge og indvandrere, der kun i en kort periode har opholdt sig i landet. Det står hermed i modsætning til indvandrere og flygtninge, der længe har opholdt sig i landet, opfylder myndighedernes opholdskrav, og typisk er i lønnet arbejde.

at opkvalificere egne kompetencer indenfor interkulturel kommunikation og sprogdidaktik. SMK ønsker hermed at styrke inklusion af brugerne i udviklingen af museet. SMK står ikke alene. Blandt eksisterende tiltag kan fremhæves ” Veje til forandring”² baseret på erfaringer fra Arken og Den Gamle By i Århus , samt ”Kunsten at lære sprog”³ fra Museum Vestsjælland. Også museer som Frederiksberg Museerne⁴ og ROMU (Roskilde Museum) har gjort sig vigtige erfaringer. Endelig kan nævnes publikationer som Rum for Medborgerskab⁵ og Dialogbaseret Undervisning⁶ udgivet af Statens Museum for Kunst, der indeholder grundige analyser omkring flerstemmighed, der dog ikke ganske flugter med CULINN projektets fokus på integration. Trods en række pilotforsøg på flere danske kunst- og kulturhistoriske museer viser nærværende rapport, at CULINN projektet vil kunne bidrage med ny viden og best practice erfaringer på museers potentialer for integrationsområdet.

Det danske museumsvesen har hidtil primært fokuseret på kulturformidling og kulturarvsbevarelse, mens museer i lande som USA, Storbritannien og Holland også har haft større fokus på publikumsinddragelse og museernes rolle for skabelsen af øget samfundsmæssig trivsel. Professor i medievidenskab Kirsten Drotner mente i en kronik i Politiken (november 2017), at de danske museer traditionelt har defineret sig ved deres samlinger, og henviste i sin kritik heraf til direktøren for Brooklyn Museum Duncan Cameron, der i 1971 skrev en omdiskuteret artikel med titlen ’Museet: tempel eller forum’. Cameron mente, museer bør vælge om de vil identificere sig ved det, de har, eller ved det, de gør. Vil de være et tempel, der udstiller genstande? Eller vil de, på grundlag af deres genstande og samlinger, være et forum for dialog med det omgivende samfund? Artiklen stiller altså et grundlæggende spørgsmål om, hvordan museer fremadrettet skal og vil definere deres identitet.

På samme måde mener Kirsten Drotner heller ikke museerne på nuværende tidspunkt vurderes for deres samfundsmæssige indsats. Slots- og Kulturstyrelsen evaluerer løbende alle statsanerkendte museer i såkaldte kvalitetsvurderinger. Vejledningen til de vurderinger angiver, at man tager udgangspunkt i »de opgaver, der knytter sig til museets samlinger«. Mere konkret drejer opgaverne sig om indsamling, registrering, bevaring, forskning og formidling. Efter et år følger Styrelsen op på evalueringens anbefalinger for det enkelte museum, men en negativ eller positiv opfyldelse får iflg. Kirsten Drotner ingen økonomiske konsekvenser for museet.

² Red.: Anneken Appel Laursen, Niels Righolt, Danielle Guldmann m.fl., Center for Kunst og Interkultur, 2014

³ Red.: Tanya Lindkvist & Jesse-Lee Costa Dollerup, Sorø Kunstmuseum, 2016

⁴ Red.: Iben Overgaard m.fl., Case Study: From no relations to strong relations i Culture Monitor (2015), Center for Kunst og Interkultur ⁵ Red.: Sasja Brovall Villumsen, Dorthe Juul Rugaard & Lise Sattrup, Statens Museum for Kunst, København 2014

⁶ Olga Dysthe, Nana Bernhardt & Line Esbjørn, Skoletjenesten og Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke, 2013

Det kan overraske, at det forholder sig sådan, når man medtænker, at Kulturministeriet allerede i 2011 udgav en udredning for fremtidens museumslandskab. Indledningsvist slår udredningen fast:

”Museerne skal bidrage til at skærpe bevidstheden om vores historie og udvikle befolkningens viden om kunst, natur, kultur og kulturel diversitet. Museernes viden skal perspektivere den aktuelle samfundsudvikling og -debat og være råstof for løsning af samfundsmæssige opgaver.” (Kulturministeriet 2011: 16)

I Storbritannien har det i årtier været del af museernes vurderingsgrundlag om de leverede ‘impact’, altså hvad en institution giver tilbage til verden uden for institutionen og de faglige netværk. Den britiske museumsorganisation udgav i 2013 rapporten ‘Museums change lives’. Rapporten argumenterer for, at museer netop skal vurderes på, hvad de gør i forhold til det omgivende samfund. I år har organisationen søsat anden runde af initiativet, der omfatter tre indsatsområder: museers bidrag til menneskers velbefindende og det gode liv, museers bidrag til inklusion og lokalt tilhørsforhold, og museers bidrag til debat og refleksion.

CULINN projektet har som udgangspunkt stillet tilsvarende udfordringer på integrationsområdet, men det er ikke almindeligt i Danmark, at museer stiller sig så direkte samfundsmæssige opgaver. Det er håbet, at arbejdet med at udfolde ambitionen ikke bare vil bidrage til løsningen af en opgave, men også kvalitetsløfte hele sektorens formidlingsarbejde. Det er vores håb, at de danske museer i fremtiden ikke kun vil måle museets værdi og betydning på op eller nedgang i besøgstallet. De fleste er da også enige om, at høje besøgstal er et dårligt kriterium at lægge til grund for støtte. Men få i kultursektoren er gået videre til at udvikle andre måder, hvorpå man kan dokumentere kvaliteten af det, man gør.

Her bliver det interessant, hvis man fra politisk side i fremtiden vil stille af krav om at dokumentere, hvad man gør for hvem, og hvorfor man gør det og om det vil give anledning til, at institutionerne genovervejer, hvorfor de er sat i verden. Sådanne overvejelser skaber et solidt udgangspunkt for at konkretisere, hvordan man gerne vil vurderes.

INDSAMLING AF ERFARINGER

Før CULINN kastede sig ud i udvikling af nye museumsformater, der kunne fremme integration blandt andet gennem projekter udviklet i tæt samskabelsesproces med frivillige organisationer var det nærliggende at kigge rundt i det samlede danske museumslandskab og spørge til kollegers erfaringer. Nærværende rapport baseres derfor på en undersøgelse, der havde til formål at kortlægge eksisterende erfaringer omkring integrationsrelaterede projekter og samarbejder indenfor den danske museumsverden. Herunder formidling til nyttilkomne som gruppe, outreach projekter og samarbejder med lokale aktører med særligt fokus på sprogcentre. Rapporten

peger på centrale refleksioner og udfordringer hos de kulturhistoriske museer, og tegner samlet set et billede af et museumsvesen, der er med til at forstærke de tråde, som samfundet er vævet sammen af.

Rapporten er blevet til som en optakt til CULINN projektets anden fase. CULINN er et treårigt projekt (2017-2020), støttet af Innovationsfonden. Projektet er et samarbejde mellem bl.a. Nationalmuseet, Arbejdermuseet, Center for Kunst og Interkultur, Det Syriske Kulturinstitut i Danmark og fem lokalmuseer; Vardemuseerne, Lolland-Falster Museum, Museum Vestsjælland, Museum Bornholm og Immigrantmuseet. Projektet har som nævnt ovenfor til formål at styrke nytillkomnes forudsætninger for et godt liv og for at agere som aktive medborgere uanset varigheden af deres tid i Danmark. Projektet udforsker danske museers potentiale i forhold til at udvikle medborgerskabskompetencer og fungere som katalysator for social og kulturel inklusion på lokalt plan. Projektet anskuer museernes formidling af viden om dansk historie og kultur som gode forudsætninger for at styrke medborgerskabskompetencer, herunder sprogkompetencer, tilhørsforhold, netværk og jobmuligheder, gennem ligeværdig dialog og perspektivering til livet og samfundet her og nu.

I projektets første fase (2017) har museerne udviklet forløb målrettet sprogskoler. I den kommende fase (2018) vil projektet udvikle modeller for, hvordan museer kan danne ramme omkring koncepter, der udvikles i samarbejder med nye borgere og aktører fra civilsamfundet.

Indledningsvis udfolder rapporten kort rammen for museernes samfundsmæssige rolle i Danmark 2018, med udgangspunkt i retningslinjer fra Kulturministeriet og ICOM (International Council of Museums)⁷ om museernes demokratiske og bæredygtige forpligtelser. Set i lyset af museernes forpligtelse til at danne grundlag for medborgerskab⁸ ser rapporten nærmere på krav om medborgerskab og integration, som nytillkomne borgere forventes at leve op til i henhold til integrationskontrakten.

Dernæst beskrives selve undersøgelsen, herunder udfoldes besvarelser fra museerne, samt en sammenfatning af de gennemgående tendenser. I forlængelse heraf præsenteres opfølgende interviews med to kulturinstitutioner, der har haft særlige erfaringer med integrationsrelaterede projekter. Opsummerende præsenteres en række opmærksomhedspunkter, baseret på undersøgelsens resultater, som museer med fordel kan være opmærksomme på i bestræbelsen for at skabe vellykkede rum for aktivt medborgerskab.

⁷ www.icom.museum

⁸ Kulturministeriet, København (2011): "Udredning om fremtidens museumslandskab" Der henvises til følgende citat på side 24 i udredningen: "Museerne skal fungere som sociale rum og platforme, hvor relevant viden og aktuelle samfundsdebatter formidles og perspektiveres som grundlag for medborgerskab lokalt og globalt."

MUSEETS ROLLE I DANMARK ANNO 2018

En ny vision for det danske museumslandskab som nævnt i indledningen er på vej, men indtil den er vedtaget, står Kulturministeriets udredning om fremtidens museumslandskab fra 2011 som et centralt dokument. Udredningen blev gennemført af en arbejdsgruppe med medlemmer fra Kulturministeriet, Kulturarvsstyrelsen, Nationalmuseet og Statens Museum for Kunst og havde til hensigt at belyse de rammebetingelser og grundlæggende præmisser, der må være til stede for en optimal udvikling af museumsvesenet i Danmark. Indledningsvis opsummeres kort udredningens hovedpunkter med henblik på at afklare de statslige opgaver og forventninger til museerne, herunder særligt de kulturhistoriske museers forpligtelser i forhold til demokrati, medborgerskab og bæredygtighed.

RÅSTOF FOR LØSNING AF SAMFUNDSMÆSSIGE OPGAVER

Danmark har en lang tradition for museumsvirksomhed og ca. 100 statslige og statsanerkendte museer modtager støtte efter museumsloven i dag. Langt de fleste er statsanerkendte, hvilket betyder, at de er selvejende, kommunalt ejede eller foreningsejede, men modtager tilskud fra staten. Overordnet set skal museerne give befolkningen adgang til kultur- og naturarven og belyse den kultur- og naturhistoriske udvikling i Danmark og verden omkring os. Det sker gennem museernes udstillings- og formidlingsarbejde, deres forskning og videnskabelige dokumentation samt museernes bevaring og registrering af genstande.

”Museerne skal bidrage til at skærpe bevidstheden om vores historie og udvikle befolkningens viden om kunst, natur, kultur og kulturel diversitet. Museernes viden skal perspektivere den aktuelle samfundsudvikling og -debat og være råstof for løsning af samfundsmæssige opgaver.” (Kulturministeriet 2011: 16)

Set i CULINN projektets perspektiv er det endvidere interessant at fremhæve udredningens formidlingsplan, der sætter fokus på ”Behovet for formidlingens brugerorientering, bevidsthed om målgrupper og brugerflader, målrettet, differentieret formidling i form af øget brug af nye medier samt øget bevidsthed om museet som socialt rum.” (Ibid.) Principper om det demokratiske formidlingsarbejde understøttes i ICOM’s etiske regler for museer i den danske oversættelse:

”Museerne har en vigtig forpligtelse til at udvikle deres formidling og til at tiltrække et bredt publikum fra det samfund, den lokalitet eller de befolkningsgrupper, de betjener. Samspillet med det omgivende samfund og formidlingen af dets arv er en integreret del af museets virksomhed”. (ICOM Danmark 2006: 15)

Arbejdsgruppen udarbejdede i forbindelse med udredningsarbejdet en række anbefalinger for fremtidens museumslandskab, der kunne møde de kommende års udfordringer. Indledningsvist anbefalede arbejdsgruppen en videreudvikling af den eksisterende museumsstruktur (videreførelsesmodellen), som byggede videre på eksisterende positive udviklinger, som det hed i udredningen og på samarbejder i det aktuelle museumsvesen, udbygget med en række tiltag, der skulle fremme kvalitet, bæredygtighed og sammenhæng i et fremtidigt museumsvesen.

Herunder anbefalede arbejdsgruppen, at der formuleredes en mission og vision, som skulle være et retningsgivende afsæt for museernes opgaver, profil og roller i fremtiden. Missionen og visionen skulle bl.a. tage udgangspunkt i, at museerne skulle være til for alle – både dem, der i dag bruger museerne, og de grupper, der ikke bruger

dem. Desuden skulle museerne være vedkommende kulturinstitutioner i aktiv dialog med borgerne og det omgivende samfund. Museerne skulle fungere som sociale rum og platforme, hvor relevant viden og aktuelle samfundsdebatter kunne formidles og perspektiveres som grundlag for medborgerskab lokale og globalt. I arbejdsgruppens forslag til en mission fremgik det bl.a., at de kulturhistoriske museer skulle være videnscentre og læringsmiljøer, der kunne bidrage til borgernes kulturelle identitet og forståelse for kulturel diversitet, herunder historisk bevidsthed og kritisk refleksion. I forslaget til en vision understregede arbejdsgruppen, at museerne skulle være fagligt og ressourcemæssigt bæredygtige, kendetegnet ved kvalitet, troværdighed og relevans. (Kulturministeriet 2011: 24)

A black and white photograph of two women sitting at a desk in a library or office. They are looking at a laptop. The background is filled with bookshelves. The text 'STRUKTURELLE RAMMER OG VILKÅR FOR INTEGRATION AF NYTILKOMNE' is overlaid in large white letters on the left side of the image.

STRUKTURELLE RAMMER OG VILKÅR FOR INTEGRATION AF NYTILKOMNE

CULINN projektets vision og formål ligger i forlængelse af udredningens anbefalinger fra 2011. I samme ånd har CULINN ønsket større indblik i nye målgruppers inddragelse på de danske kulturhistoriske museer, samt omfanget af disse museers prioritering af en direkte indsats målrettet den relativt snævre gruppe af flygtninge og nytilkomne. Som baggrund for CULINNs kommende undersøgelser afsøger nærværende rapport derfor, hvordan den museale ramme understøtter kravet om aktivt medborgerskab, hvilket nytilkomne fra myndighedernes side forventes at imødekomme ved etableringen af en tilværelse i Danmark.

I følgende afsnit ser vi nærmere på hvilke vilkår, krav og forventninger, danske myndigheder stiller til nytilkomne.

NYTILKOMNE, INTEGRATION OG MEDBORGERSKAB

Som nytilkommen⁹ i Danmark skal man for at opnå integrationsydelse indgå en integrationskontrakt, der bl.a. indeholder krav om et fast ugentligt skema for danskundervisning og praktik. Integrationsprogrammet tilrettelægges og der angives konkrete mål om uddannelse og job¹⁰. Som det fremgår af CULINNs rapport **'Integration er når mennesker mødes'** (Söderberg 2018), skal den nytilkomne borger underskrive Integrationsministeriets **'Erklæring om integration og aktivt medborgerskab i det danske samfund'**. En af de supplerende betingelser for at opnå permanent opholdstilladelse er, at man består en medborgerskabsprøve eller udviser aktivt medborgerskab i Danmark i mindst et år. (Söderberg 2018: 8).

Netop det faktum, at flygtninge og nytilkomne præsenteres for en forventning om at medvirke aktivt til at fremme medborgerskab var et forhold CULINN projektet anså som en vigtig opgave for museer at bidrage til at understøtte. CULINN projektet anskuer nemlig museernes formidling af viden om dansk historie og kultur som gode forudsætninger for at styrke medborgerskabskompetencer. I rapporten **'På sporet af den aktive medborger'** (Shaheen & Dali 2017) gengives CULINN projektets foreløbige arbejdsdefinition på en medborger:

”En person, der er bosat i Danmark og som sådan oplever at være en del af fællesskabet. En medborger er et individ, der kender sine rettigheder og pligter og tager et medansvar i samfundet. Det er vigtigt, at en medborger føler sig hjemme i fællesskabet og forstår sine muligheder for at deltage. Dette kan styrkes ved, at man får viden om det samfund, man er en del af og hvor man oplever sig medinddraget på lige fod med andre medborgere. Gennem deltagelse i den demokratiske dialog på forskellige niveauer kan man gøre sin stemme gældende og derved praktisere et aktivt medborgerskab.” (Shaheen og Dali 2017: 8)

⁹ Nytilkommen bruges i mange sammenhænge, men i denne sammenhæng tænkes først og fremmest på mennesker, der ikke er kommet i kraft af et arbejde, men som søger om at komme på integrationsydelse.

¹⁰ <http://uim.dk/arbejdsomrader/Integration/integrationskontrakt-og-integrationserklæring>

MEDBORGERSKAB OG DEMOKRATISK DANNELSE SOM FORTLØBENDE PROCES

Denne foreløbige arbejdsdefinition på medborgerskab bygger i CULINN projektet på en fortløbende afsøgning af en række medborgerskabsteorier og –debatter (bl.a. Korsgaard 2005 og 2008; Mouritzen 2015; Skovmand og Sigurdsson 2013). Ifølge den hollandske uddannelsesfilosof Gert Biesta (2011) kan medborgerskab sættes i tæt forbindelse med begreber som dannelse, læring og demokrati. Medborgerskab er her både et personligt anliggende og et resultat af en individuel socialiseringsproces, hvad enten man er født og opvokset i et land eller er kommet som voksen og skal tilegne sig det nye lands normer, regler og værdier, offentlige kultur og demokratiske handlerum. Det er iflg. Biesta vigtigt at se medborgerskab som en orientering mod at fremme politisk bevidsthed, selvstændig handlekraft og kritisk refleksion. Han rører her ved en mere omfattende debat om demokratiets væsen, og den konstante forhandling og diskussion om samfundets opbygning og funktioner. En ofte citeret fortæller for demokratisk dannelse og medborgerskab er den danske teolog og debattør Hal Kock, der i slutningen af 1940'erne - efter afslutningen af 2. Verdenskrig - var stor fortæller for nødvendigheden af aktivt at understøtte den vedvarende opdragelse til demokrati. Hermed mente han vel at mærke al den deltagelse i samfundet, der ligger uden for politikernes parlamentariske arbejde og statens dannelse af borgerne. Hal Kock siger:

”Menneskelig vækkelse, oplysning og opdragelse - uden det bliver demokrati en farlig ting. Så går det, som kritikerne påstår, at den behændige agitator og den samvittighedsløse intrigemager kan køre med det hele. Men lægemidlet ... er gennem ansvar og krav at opdrage folket til selvstyre. Det nås ikke på én gang; det nås i det hele taget ikke én gang for alle, det er en stadig levende opgave, lige vigtig for hvert nyt slægtled. Det er dette vækkende, oplysende og opdragende arbejde, der er det ubetinget vigtigste i et demokratisk samfund, endnu vigtigere end det, som foregår i folketinget.” (1945:47)

I lokaliseringen af medborgerskab som en politisk identitet, fremfor en social identitet, har den enkelte ifølge førnævnte filosof Biesta reel mulighed for at have indflydelse på eksisterende strukturer i samfundet, og handler ikke blot indenfor dem. Således er den aktive medborger med til at gentænke og redefinere det demokratiske samfund på lige fod med andre medborgere (2011: 99).

Ligesom Hal Kock ser Biesta medborgerskab og demokratisk dannelse som en kompleks og løbende udvikling. Han ser blandt andet på den enkeltes egentlige muligheder for at agere som en aktiv medborger og påpeger, at netop den enkeltes bevidsthed om sine muligheder og begrænsninger i forhold til aktivt medborgerskab er en afgørende faktor i medborgerskabet.

Muligheder og begrænsninger for medborgerskab vil være forskellige i lokale, nationale og internationale kontekster. Set i en dansk kontekst har den nytilkomne indskrænkede politiske rettigheder i forhold til sine medborgere, der har fuldt statsborgerskab, men på trods herfor har man også som nytilkommen ret til at ytre sig, danne foreninger, sætte bevægelser i gang og være med til at påvirke samfundet. Det her er en central diskussion for CULINN projektet. Professor i pædagogik Ove Korsgård har med sit historiske tilbageblik på medborgerskabsbegrebets udvikling vist, at borgere gennem kamp har formået at trænge gennem barriererne for adgang til den politiske magt. De har handlet som medborgere gennem deres engagement i en fælles sag, og dermed optrådt politisk og opnået politiske rettigheder, men de har ikke som udgangspunkt haft de fulde politiske rettigheder.

At en nytilkommen ikke har fulde rettigheder påvirker imidlertid oplevelsen af at være medborger. Mange flygtninge oplever en usikkerhed om deres opholdsgrundlag og ser lovgivningen, der ændrer sig uforudsigeligt. Det var en vigtig erkendelse CULINN projektet opnåede gennem den vigtige og grundige indledende rapport som Buthaina Shaheen og Liv i Dali's skrev som sammenfatning af ni dybdegående interviews med syriske nytilkomne. Respondenterne gav udtryk for, at de havde svært ved at opfatte sig som egentlige medborgere, der kunne identificere sig med et fællesskab pga. den midlertidige opholdsstatus og mangel på fulde (politiske) rettigheder (Shaheen og Dali 2017: 26).

Et centralt spørgsmål for CULINN er derfor om den viden om det demokratiske velfærdssamfunds udvikling og det tankegods, der ligger bag kan bidrage til at styrke nytilkomnes forståelse af de muligheder, der er givet, på trods af begrænsningerne og det, det indebærer. Biesta siger da også

”... så længe vi ser medborgerskab som en positiv, identificerbar identitet, kan vi så afgjort se den relevante læring som en proces for tilegnelse af den viden, de færdigheder og de holdninger, der er nødvendige for at få denne identitet frem – eller, for at se det fra den anden side: den viden, de færdigheder og de holdninger, der skal til for at føre nytilkomne ind i den eksisterende samfundspolitiske orden.” (Biesta 2014:116).

En anden medborgerskabsteoretiker Derek Heater gør ligesom Biesta opmærksom på nødvendigheden af både viden, færdigheder og holdninger som forudsætninger for at kunne opfatte sig selv som medborger og agere som sådan. Især for nytilkomne er der behov for både at få indsigt i det nye samfund for at kunne indtage en aktiv rolle, men samtidig er det helt afgørende, at eksisterende erfaringer og erindringer fra livet før mødet med det danske samfund kan udfoldes og bruges som et naturligt aktiv.

En nytilkommen kan meget nemt komme til at opleve sig selv fanget i et krydspres mellem gode intentioner og krav fra myndigheder og institutioner. Man bliver nødt til at tage højde herfor og medtage dette forhold i processen, med at udarbejde

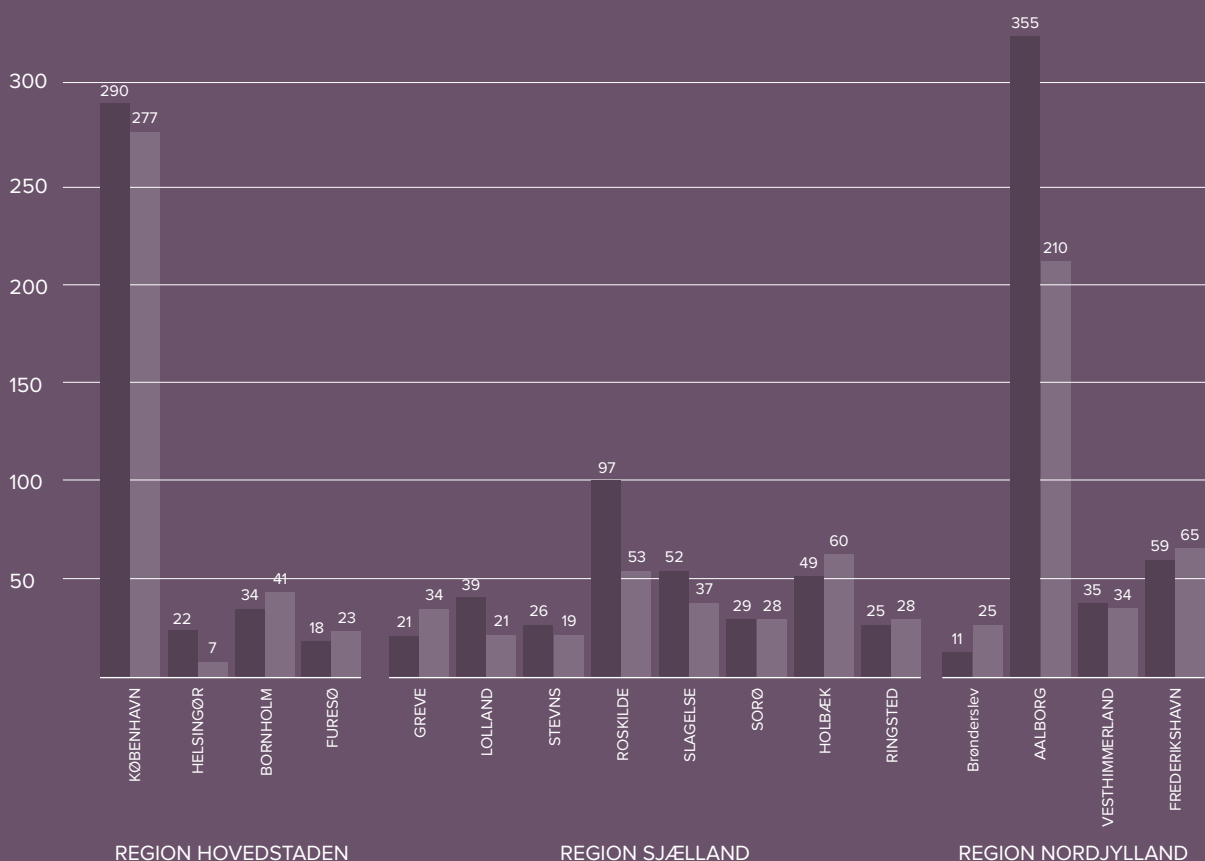
konceptmodeller for integrationsprojekter. Det generelle integrations- og dannelsesideal om 'aktivt medborgerskab', udgangspunktet for CULINN projektet, er derfor i praksis en kompleks størrelse. Der ligger i det såkaldte integrationsprogram en lang række krav til, hvordan den enkelte skal bruge sin daglige tilværelse, derfor har nyttilkomne en meget travl og presset hverdag, med mange målsætninger for deres ønske om at blive danske statsborgere. Endvidere bliver de ofte flyttet rundt, fra kommune til kommune, og befinder sig derfor ikke særligt lang tid af gangen i det samme lokalmiljø. Samtidigt kan det være vanskeligt at finde integrationsborgere, der har tid og overskud til at tage del i foreningslivet som frivillige på museet hvilket jo er incitamentet til det aktive medborgerskab. Samlet set indskrænker disse begrænsninger enhver mulighed for at søge nye fællesskaber, demokratiske muligheder og rum for handlekraft. Dette forhold kan man anskue som et paradoks, da man som nyttilkommen på den ene side skal underskrive en integrationskontrakt, hvor man skal arbejde hen imod aktivt medborgerskab samtidig med at selvsamme forpligtelser komplicerer mulighederne for at agere som aktiv medborger i praksis.

FORDELING AF NYTILKOMNE FLYGTNINGE

Hvis et museum ønsker at bidrage til at løfte den vigtige opgave at styrke en flygtning og nytillkommens introduktion til det danske samfund og styrke deres oplevelse af sig selv som medborger, er det selvfølgelig en forudsætning at der bor flygtninge og nytillkomne i museets lokalsamfund. Og det er langt fra tilfældet for alle museers vedkommende. Flygtninge bliver fordelt af Udlændingestyrelsen, der fastsætter regions- og kommunekvoter ved beregning ud fra en fordelingsnøgle, som fastlægges på baggrund af: den enkelte kommunes andel af den samlede befolkning, den enkelte kommunes andel af indvandrere og flygtninge, samt antallet af familiesammenførte til flygtninge, der i kalenderåret forud for udmelding af landstallet er førstegangsindrejst i Danmark og bosat i den enkelte kommune. En flygtning, der får opholdstilladelse i Danmark, og som ikke tidligere har haft dansk opholdstilladelse, er med andre ord omfattet af disse regler i integrationsloven om boligplacering. Det betyder bl.a., at Udlændingestyrelsen bestemmer hvilken kommune, den nytillkomne skal bo i (visitering) (nyidanmark.dk 2018). Når Udlændingestyrelsen skal visitere den enkelte flygtning, tages der udgangspunkt i det antal flygtninge, den enkelte kommune skal modtage (kvoter).

LANDSTAL FOR 2017 OG 2018

Tabel over tallene for henholdsvis år 2017 og 2018 med de kommuner, hvor undersøgelsens deltagende museer ligger. Der kan godt bo asylansøgere i kommunerne i forvejen, disse er ikke medregnet.

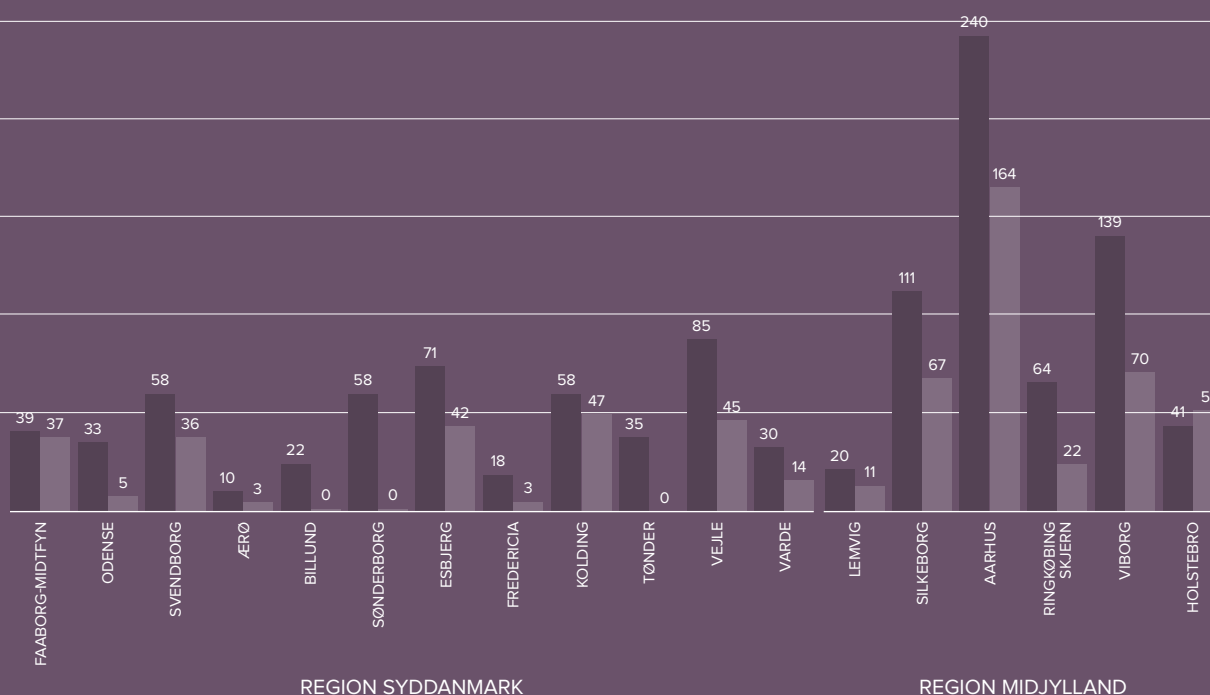

Afgørelser om visitering træffes, foruden på grundlag af kommunevoterne, derudover på grundlag af den pågældende flygtnings forhold og forholdene i den enkelte kommune og omkringliggende kommuner. Som et helt centralt hensyn skal der lægges vægt på den enkelte flygtnings mulighed for at komme i beskæftigelse. Der kan i den forbindelse lægges vægt på flygtningens uddannelsesmæssige og faglige kvalifikationer samt erhvervs erfaring sammenholdt med oplysninger om kommunens og de omkringliggende kommuners arbejdsmarkeds- og uddannelsesforhold m.v.

Tallene nedenfor er udtryk for visiteringskvoter i de kommuner, hvor museer som har svaret på spørgeskemaet. Tallene kaldes landstal og er et skøn, beregnet af Udlændinge- og Integrationsministeriet, over hvor mange flygtninge der opnår opholdstilladelse og derfor skal boligplaceres. Dette sker på baggrund af muligheder for beskæftigelse i diverse kommuner, hvor mange indbyggere der er bosat, samt hvor mange flygtninge de tidligere har modtaget¹¹. Det totale landstal for Danmark i 2017 var 4000. I år 2018 er det totale landstal skønnet 3000, altså et fald på 25 % over et år¹². I 2018 skønnes det, at der vil indrejse 5000 personer hvoraf 3000 vil få ophold i Danmark.

¹¹ https://www.nydanmark.dk/da-dk/Statistik/visiteringskvoter/kommunekvoter_2017.htm

¹² <https://www.nydanmark.dk/NR/rdonlyres/AACA61AF-DEC4-49FA-AB70-084F92066E0C/0/Landstaller2018.pdf>

KORTLÆGNING AF ERFARINGER FRA DE KULTURHISTORISKE MUSEER

Følgende afsnit præsenterer den undersøgelse, som rapporten tager udgangspunkt i.

METODE - PRÆSENTATION AF SPØRGESKEMA

Rapporten baseres primært på indsamlede data fra en spørgeskemaundersøgelse af kulturhistoriske museer med henblik på at tilvejebringe information om danske museers eventuelle erfaringer med integrationsrelaterede projekter. En pilotundersøgelse blev i første omgang testet og korrigeret af CULINN projektets samarbejdspartnere fra de fem lokale museer. På denne baggrund blev det endelige spørgeskema udviklet og udsendt pr mail til 84 museer i Danmark i efteråret 2017. Af de 84 museer var 79 kulturhistoriske og 5 var kunst- og naturhistoriske. 12 mails kom retur og 40 af de resterende modtagere svarede. Spørgeskemaundersøgelsen kan altså langt fra betragtes som en fyldestgørende undersøgelse, men giver dog et bredt indblik i vigtige erfaringer.

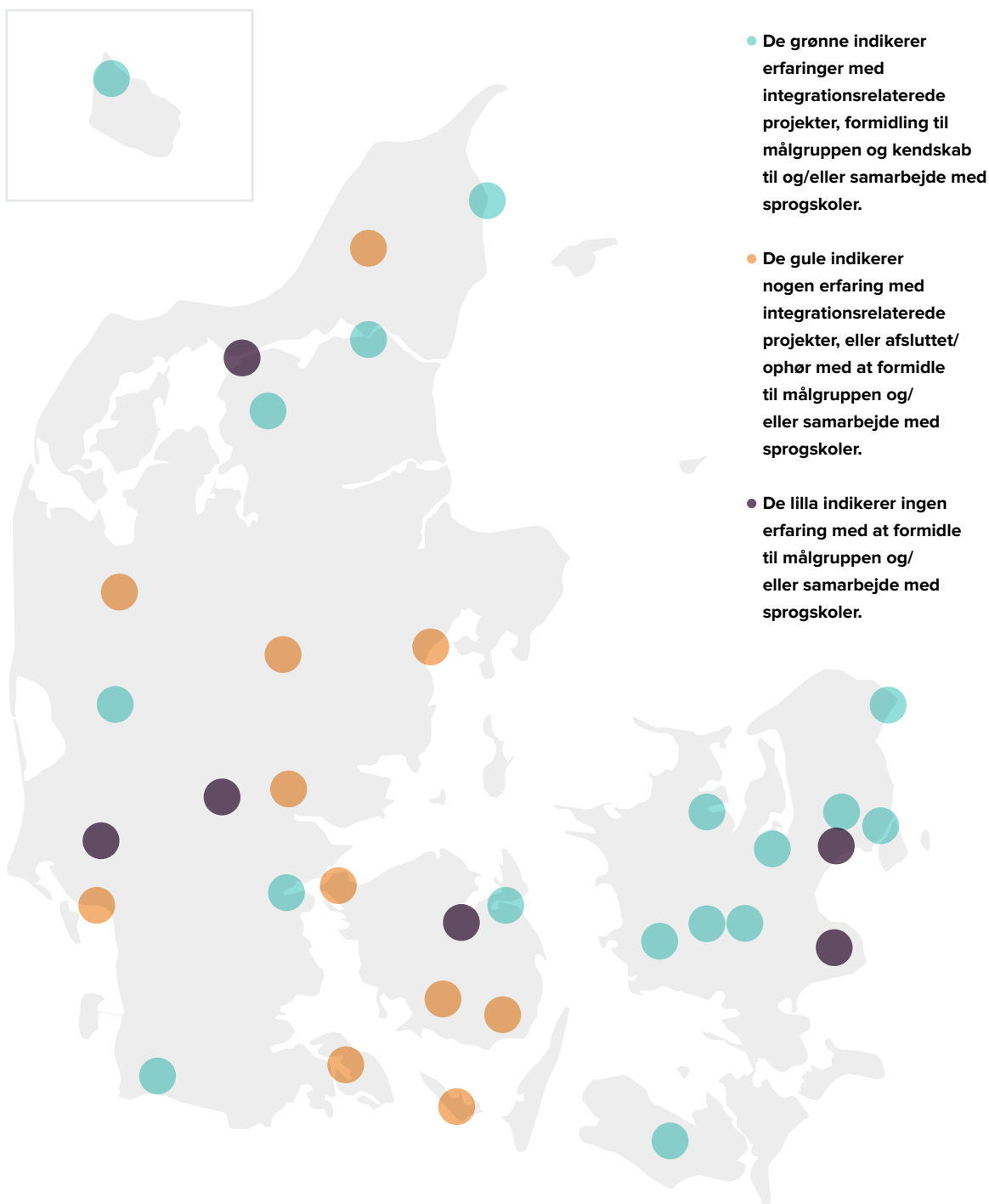
Det endelige spørgeskema bestod af en række kvalitative spørgsmål, som overordnet set spurgte ind til:

- Har museet en strategi for formidling, og i tilfælde af ja, har museet en strategi som omfatter outreach projekter målrettet nytilkomne?
- Har museet erfaringer med at arbejde sammen med frivillige organisationer og/eller civile aktører i området? Herunder samarbejde med nytilkomne som målgruppe.
- Har museet erfaring med at formidle til nytilkomne som målgruppe? Herunder etablering, forløb og afvikling.
- Benytter de lokale sprogcentre sig af museet, og i tilfælde af ja, har museet samarbejdet med lærere og kursister fra sprogcentrene om udviklingen af disse forløb?

Herunder har spørgeskemaet primært haft fokus på at identificere museernes gode erfaringer og vigtigste læring, udfordringer og hvordan disse imødekommes i et fremtidigt perspektiv, samt etablering og evt. fastholdelse af eksisterende samarbejder og initiativer^x.

PRÆSENTATION AF UDVALGTE EKSEMPLER PÅ SVAR

Dette afsnit er en gennemgang af udvalgte eksempler fra spørgeskemaundersøgelsen, som rapporten er baseret på.

FORMIDLING OG OUTREACH MÅLRETTET NYTILKOMNE I SAMARBEJDE MED FRIVILLIGE ORGANISATIONER OG/ELLER CIVILE AKTØRER

Designmuseum Danmark har en strategi for formidling specifikt målrettet nytilkomne, og forsøger at "åbne museet for denne målgruppe". I denne sammenhæng betyder samarbejde med relevante aktører meget, tilføjer undervisnings- og udviklingsansvarlig Anne-Sofie Rump (ASR), fordi de på den måde lærer feltet at kende. Museet har udviklet pilotprojektet "Jeg kan skabe" i samarbejde med Røde Kors skolen, Skolen på Bakken. Projektet er et ugentligt undervisningstilbud, hvor en gruppe børn og unge fra Røde Kors skolen arbejder kreativt. ASR fortæller, at det er et meget fint samarbejde præget af stor velvilje fra alle parter og museet har generelt "gode erfaringer med at agere i et meget ustabil felt som hele asylområdet er". Designmuseet ønskede at bruge den faglighed og de didaktiske kompetencer, der er til stede på museet sammenholdt med den solide praksiserfaring, som museet har med undervisning og brug af museets samlinger og udstillinger. Det har vist sig, at det gør noget godt for børnene at bruge designprocesser som metode i det kreative læringsrum og genstandsfelt. Og ASR fremhæver endvidere, at **"eleverne får mulighed for at fordybe sig og træde ind i nye roller, der fokuserer på ressourcer fremfor begrænsninger."**

Projektets drift sikres ved jævnlige møder, og ASR understreger, at det fortsat er vigtigt at undersøge hvilken betydning undervisningsforløbet har for den enkelte elev ved selvkritisk at spørge ind til: "Bidrager det til at styrke elevernes selvforståelse og modstandsdygtighed i mødet med de omfattende livsforandringer?" I den sammenhæng fremhæver ASR, at det sociale aspekt i undervisningen er afgørende for elevernes udbytte og engagement, herunder særligt lærernes relationskompetencer.

ASR fra **Designmuseum Danmark** konkluderer afslutningsvis, at projektet har været med til at optimere kvaliteten af museets tilbud. Museet ønsker på sigt at styrke tilbud med kreativ læring udviklet til alle alderstrin, f.eks. "den åbne Designskole" og helt nye outreach-initiativer som workshops for nytilkomne.

Museumsinspektør og afdelingsleder for levendegørelse og formidling Thea Højvang Rasmussen (THR) fra **Nordjyllands Historiske Museum** har lavet udstillingen "Verden i Aalborg" med hjælp fra en antropolog fra Eritrea, som var praktikant på Aalborg Historiske Museum. Temaet var arbejdsmarkedet i de sidste 100 år, og formålet med projektet var at skabe vedkommende besøg for voksne nytilkomne med forskellige sprogniveauer. Museet oplevede meget stor interesse hos de lokale frivilligorganisationer, sprogskoler og fra nytilkomne: "Rigtig mange brugte tid og ressourcer på at besøge os, da tilbud til sprogskoler ikke hænger på træerne", skriver THR i sit svar og projektet tilførte dermed museet en mængde kontakter til det internationale miljø i Aalborg. Indholdsmæssigt viste det sig, at deltagerne oplevede nutidshistorien som mest relevant og Hands-on og konkrete tiltag som vigtige for formidlingen. "Leg og konkurrencer tiltalte de fleste." For museet indebar det samtidig nogle gensidige kulturelle indsigter: **"Vi fik udvidet horisonten - via nye perspektiver på vores danske kultur - afdramatiseret nogle fordomme om hvad man kan snakke om med f.eks. flygtninge."**

Nordjyllands Historiske Museum har desuden haft gode erfaringer med byvandring, og

hvor de deltagende nytilkomne var meget glade for at få føjet en ekstra dimension til den by, som de skulle etablere et tilhørsforhold til.

Overinspektør Elsemarie Dam-Jensen (EDJ) fra **Museum Sønderjylland** fortæller, at museet har haft gode erfaringer med at inkludere nytilkomne i en udstilling på museet om "Mangfoldighed - Verden i Tønder". Udstillingen handlede om folk fra hele verden (50 nationaliteter) bosat i Tønder kommune i 2017. EDJ oplevede, at formidlingen i udstillingen " fungerede bedst med små grupper og en så homogen gruppe som muligt sprogligt og kulturelt". På museet fik de desuden indsigter omkring "bearbejdning af fordomme." Museet annoncerede udstillingen offentligt og privat gennem netværk og fik etableret kontakt til kommunen og erhvervsvirksomheder i kommunen. De lokale sprogcentre benytter sig fortsat af museet og museet bibeholder løbende kontakten, hvor den primære udfordring er utilstrækkelige midler til finansiering af formidling og transport fra sprogskolerne.

Museumschef Maibritt Bager (MB) fra **Museerne Helsingør** fortæller at Flynderupgård Museet har etableret nyttehaver for bl.a. tyrkiske kvinder i samarbejde med Helsingør Frivilligcenter. MB uddyber, at museet igennem projektet har fået adgang til nye brugergrupper:

"Gennem nyttehaverne har brugerne fået kendskab til museet og en tilknytning til stedet. Barrieren i forhold til at bruge stedet og museet er blevet mindre."

MB gør i hendes svar opmærksom på den demokratiske forpligtelse: "Som en demokratisk institution arbejder vi med at være et sted med tilbud til alle - men ikke alt er for alle. Ideen opstod sammen med Frivilligcenteret, som vi kender gennem andre projekter. Samarbejdet vedligeholdes ved jævnlig kontakt." Desuden benytter de lokale sprogcentre sig af museet og Helsingør Modtagelsescenter har brugt Flynderupgård som introduktion til dansk kultur og historie, med gratis adgang til museet.

Formidlingsinspektør Cecilie Monrad fra **Frederiksborgmuseerne** fortæller om projektet "Grænseløs Humor?", der var et samarbejde mellem Frederiksborgmuseerne, Museet for Dansk Bladtegning og Københavns Sprogcenter, hvor sprogkursisterne var medkuratorer på en udstilling om internationale satiretegninger. Indledningsvis undersøgte et præ-forløb på sprogcentret, hvordan man mest hensigtsmæssigt afgrænser et emne i samarbejde med målgruppen. Medkuratorerne fortsatte efterfølgende som frivillige omvisere på museet med indgående viden om stoffet. Se det uddybende interview med Frederiksborgmuseerne i kapitel 4.

Undervisnings- og udviklingsansvarlige Sidsel Kirk (SK) fra **Københavns Museum** fortæller, at museet har samarbejdet med Welcome House i forbindelse med en indsamling af historier om nytilkomne i København omkring etableringen af et nyt udstillingsrum for det kommende Københavns Museum. Samarbejdet bestod i en række oplæg og interviews. Museet fik rigtig gode historier om, hvordan det er at komme til København og hvilket blik man som nytilkommen har på byen, samt et øget kendskab til gruppen af nytilkomne. Samarbejdet blev etableret ved at en tidligere ansat var frivillig på Welcome House. Der holders fortsat kontakt til deltagerne og følgende vigtige erfaringer bemærkes:

”Det har været interessant og udfordrende for museet at samarbejde med målgruppen. Det kræver et godt samarbejde med de folk, som formidler kontakten. Og en anerkendelse af flygtnings situation. Vores erfaring er, at folkene på Welcome House rigtig gerne ville fortælle deres historier til museet.”

Udover samarbejdet med Welcome House har museet haft besøg af modtageklasser, som har henvendt sig gennem museets skoletjeneste. Eleverne modtog et grundforløb, som blev sprogligt målrettet målgruppen pga. sproglige udfordringer.

Formidlingschef Anne Mette Birk Lund (AMBL) fra **Roskilde Museum** fortæller, at museet har flere erfaringer med at udvikle projekter målrettet nytilkomne i samarbejde med Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors og det lokale bibliotek. AMBL fremhæver, at ”formidlingen skal være meget konkret med eksempler, brug af billeder, krop og bevægelse”.

Svendborg Museum lægger ramme til sociale arrangementer ved Dansk Flygtningehjælp gennem en kontakt skabt via frivilliges indsats. Formidlingschef Sarah Smed bemærker, at samarbejdet med Dansk Flygtningehjælp giver ”adgang til en ny brugergruppe samt samtidsrelevans” men manglende tid og bristende ressourcer på museet er desværre med til at udfordre dette samarbejde.

Fiskeri- og Søfartsmuseet har også haft besøg fra sprogcentre og Dansk Flygtningehjælp og museumsformidler Ulrik Geldermann Lützen fortæller, at museet herigennem har ”haft lejlighed til at udveksle kulturforståelse.”

SAMARBEJDE MED LOKALE SPROGCENTRE OG MÅLRETTEDE UNDERVISNINGSFORLØB

Ringkøbing-Skjern Museum har haft besøg af både lær-dansk kurser og flygtninge fra asylcentre i lokalområdet, som selv tog kontakt. Formidlingsinspektør Per Lunde Lauridsen (PLL) oplevede en positiv dialog omkring besøgene med gode tilbagemeldinger fra institutionerne, og museet har bibeholdt kontakten til deltagerne. PLL fremhæver, at ”Besøgene har været spændende, lærerige og meget positive for personalet på Vikingehavnen”. Museets faglige personale faciliterede besøgene i udstillingerne og herunder var den væsentligste læring det interkulturelle aspekt:

”Spændende formidling af vores oldtid og personalet har oplevet flygtninge som aktivt opsøgende på info og oplevelser, samt givet info tilbage om deres egne lande, krigsoplevelser, levevilkår, med mere.”

Danmarks Industrimuseum startede et samarbejde med det lokale sprogcenter i 2005, da museet lavede en outreach udstilling på sprogcentret med udgangspunkt i læselet. Projektet genererede et løbende kontaktnet til sprogcentret og som udgangspunkt er det museets faglige personale, der udvælger materiale i udstillingen, som underviserne derefter bruger til at tilrettelægge målrettede forløb til klasserne.

Omkring udfordringer nævner Museumsleder Ole Puggard, at det er arbejdskrævende at få samarbejdet med sprogcentret indpasset i dagligdagen, fordi skolens struktur og

svingende økonomi kræver stor fleksibilitet på museet.

I forlængelse har museet etableret en fast aftale med sprogcentret, hvor sprogcentret betaler et årligt beløb for ydelser og fri adgang på museet for elever og deres familier, hvilket giver kommunens nytilkomne mulighed for gratis adgang med familie mod visning af deres sprogcenterkort.

I 2015 gennemførte museets café et ét-årsprojekt omkring undervisning, dans og kost under navnet "Maden i den gale hals", med støtte fra Kulturstyrelsen. Projektet fungerede som et løbende og godt samarbejde, hvor sprogunderviserne kom og brugte huset, og der blev samproduceret en lille kogebog med "global" mad, som nu af og til bliver brugt med præsentation for spisende gæster i caféen.

Derudover bruger omkringliggende kommuner museet som ramme for integrationsforløb og undervisning i velfærdssamfundet. I de sidste 15 år har museet været ramme for nytilkomne i arbejdsprøvning i et samarbejde med det lokale jobcenter og sprogcenter.

Et vellykket eksempel på museet som arbejdsplads for praktikforløb er på **Vesthimmerlands Museum**, som også har nytilkomne i praktik. Museumsunderviser Kim Callesen (KM) fortæller at

"Vi har generelt gode erfaringer med at arbejde med flygtninge og migranter (...) Vi får nye øjne på museet."

Også her benytter sprogcentret sig af museet, men KM giver udtryk for, at det kan være "tungt" at arbejde sammen med offentlige institutioner: "Det er for ressourcekrævende [samarbejdet med sprogcentrene] ift. det antal vi modtager".

Museum Skanderborg inviterer nytilkomne i praktikforløb med udgangspunkt i sprogpraktik og arbejdsprøvning:

"Vi føler, at vi som kulturhistorisk museum er med til at give dem en identitet som nye borgere i vores område. I jobpraktikkerne har vi også været med til at sende folk videre i ordinært arbejde (...) Samarbejdet er etableret og holdes ved lige, fordi vi er en betydende spiller på kulturområdet i kommunen (...) Vi er museum for alle borgere i kommunen."

bemærker museumsinspektør Charlotte Abildgaard Paulsen.

Sideløbende medvirker museet som en del af kommunens tilbud til nytilkomne, herunder sommerskoler for nytilkomne familier, introkurser og sprogscoleundervisning, som museet tilrettelægger målrettede forløb til. Museet formidler viden om lokalhistorien, som led i introkurser, og har fastholdt kontakten med deltagerne. Dog er kurset blevet afkortet og gennemføres nu med lavere frekvens, da nytilkomne hurtigt skal ud i virksomheder, som del af integrationsprogrammet. Museet tager løbende denne form for udfordringer op og tilpasser hele tiden deres formidlingstilbud til den aktuelle situation.

Silkeborg museum oplever stor tilslutning fra modtageklasser, som efterspørger viden om Silkeborg og byens museum. Museumsformidler Mette Bundgaard (MB) fortæller,

at museet har valgt at formidle udstillingernes materiale enkelt og konkret med brug af figurer og genstande. Museet har til formålet udviklet en model af Tørvemosen, og har derved erfaret, at deltagerne med dansk som andetsprog bedre forstår formidlingen, når modellen tages i brug. Museet får også besøg af den lokale sprogscole, som kommer til en julestue på museet, hvor fortællingen om den danske jul er i fokus. Museet har desuden haft besøg af en ”snak dansk café”, drevet af frivillige fra en Boligsocial Helhedsplan i Silkeborg. Den samlede gruppe fik en rundvisning på museet om byens lokalhistorie.

Øhavsmuseet Faaborg har erfaring med at formidle deres udstillingssted ”Arresten” til sprogscolelever i et format, som er opstået gennem en personlig kontakt mellem museets museumsinspektør og den lærer fra sprogskolen, som ledte forløbet:

”Det er godt at træne sprog ud fra de meget konkrete ting man kan snakke ud fra på i en udstilling.”

Men det var ikke problemfrit: ”Vi havde allerede snakket om inden at det kunne være et problematisk udstillingssted at besøge. Det viste sig at være rigtigt! Det var for ubehagelige rammer i forhold til hvad flygtningene havde af personlige oplevelser i bagagen”, skrev undervisningsansvarlige Mette Broch Jacobsen i sit svar på spørgeskemaet.

Den Gamle By i Aarhus har en strategi for formidling specifikt målrettet flygtninge. De lokale sprogcentre besøger museet, og museets faglige personale samarbejder med sprogcentrenes undervisning i udviklingen af undervisningsforløbene på museet. Undervisning- og afdelingsleder Marianne Bager (MB) fortæller at:

”Det har været et gensidigt samarbejde, hvor det nogle gange har været et tilbud fra os, som er blevet drejet i en eller anden retning, eller det har været en henvendelse fra sprogcenteret om at arbejde med et tema (...) Det sanselige er en vigtig komponent - madlavning i en eller anden form er en god indfaldsvinkel til at arbejde med sprog, ord, kultur, historie.”

Museets vigtigste læring omkring udfordringer har været: ”Det er ikke svært at få en klasse/et hold på besøg, når læreren er med, men hvis man vil arbejde ud over det, er det svært at få lavet et arrangement med ordentlig opbakning - altså deltagere nok. Det var svært at få i stand rent praktisk.” bemærker Marianne Bager.

Museumsinspektør Henrik Gjøde Nielsen fortæller, at det lokale sprogcenter kontaktede **Nordjyllands Kystmuseum** med ønske om omvisning i udstillingerne. Museets faglige medarbejder planlagde omvisningen i forhold til målgruppen:

”Vi fik de erfaringer, at vi skulle vende historien på hovedet og tage fat på verdenshistorien og derfra bevæge os ned i lokalhistorien, frem for at tage udgangspunkt i det lokale. Det var spændende at se på os selv ud fra et udefrakommende synspunkt, og at det sagtens kunne lade sig gøre at få formidlet lokalhistorie på trods af sprogbarrierer og gæsternes manglende kendskab til generel Danmarkshistorie.”

Fremover imødekommer museet udfordringerne ved at tage udgangspunkt i verdenshistorien med paralleller til Mellemøsten frem for til den danske kongerække.

Museet har dog ikke prioriteret ressourcer til denne type forløb pga. lav efterspørgsel fra sprogcentrene.

Museumslærer Kim Mikkelsen fortæller, at **Museet på Koldinghus** har en strategi for formidling specifikt målrettet nytilkomne, og det var sprogskolen under ungdomsskolen, der henvendte sig omkring en etablering af samarbejdet. De gør brug af museets permanente tilbud og oplever at:

”Det er positive og lærevillige mennesker, vi har mødt. De kan mødes, ligesom enhver anden gruppe, vi får besøg af.”

Museet høster nogle værdifulde nye undervisningserfaringer. I forhold til udfordringer fremhæver museet, at der er nogle fagtermer og begivenheder fra en dansk kontekst, som gæsterne ikke kender til og har svært ved at forholde sig til.

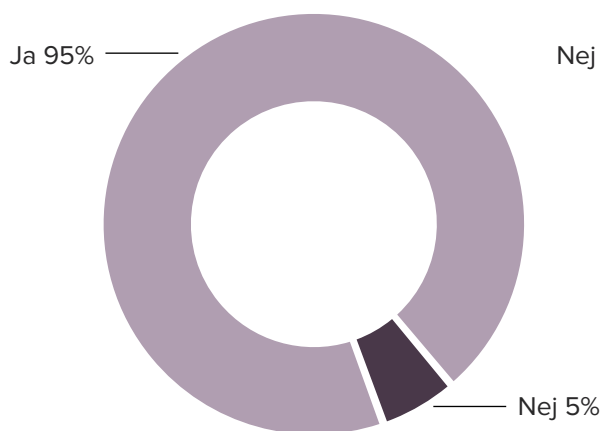
FORMIDLING OG OUTREACH MÅLRETTET NYTILKOMNE I SAMARBEJDE MED FRIVILLIGE ORGANISATIONER OG/ELLER CIVILE AKTØRER

I en opsummering af forrige afsnit klarlægges her nogle af de gennemgående tendenser hos de deltagende museer, med højde for museernes forskellighed i rammer og betingelser.

LOKALE SAMARBEJDER OG OUTREACH

Undersøgelsen viser, at 95% af de adspurgte museer har en strategi for formidling. Herunder har 24% en strategi målrettet outreach projekter med nytilkomne.

Har I en strategi for formidling?

■ Nej ■ Ja

Hvis ja, har I formuleret en strategi som omfatter outreach projekter målrettet flygtninge og nytilkomne?

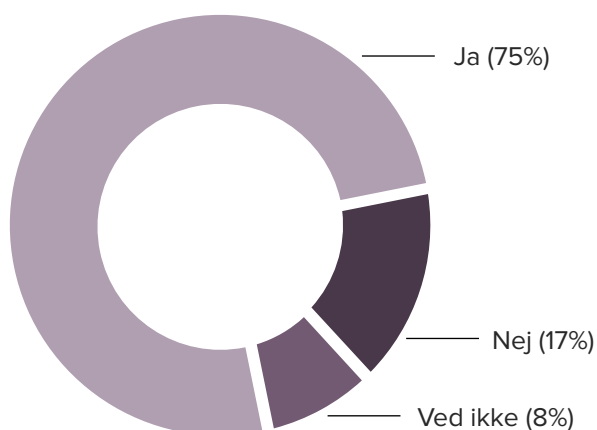
■ Nej ■ Ja

Resultaterne fra undersøgelsen viser, at museerne ofte fungerer som ramme for kommunens eksisterende tilbud til nytilkomne. Størstedelen af de adspurgte museer har etableret samarbejder med lokale aktører, herunder mere eller mindre formaliserede organisationer og frivillige foreninger som fx Dansk Flygtningehjælp, Røde Kors, Venligboerne og Welcome House¹³. I denne forbindelse identificerer undersøgelsen, at etableringen af samarbejder med relevante lokale aktører er en vigtig del af processen, fordi de kan agere brobyggere mellem deltagere og museum samt informere museet om vilkår, praktiske hensyn og dynamikker indenfor området. I nye projektformater og outreach-forløb får museet mulighed for at tilbyde nye, vedkommende læringsrum og sociale mødesteder, hvor nytilkomne kan udvikle deres identitet som nye borgere med fokus på deltagernes egne ressourcer og bidrag, understøttet af museets stærke faglighed og didaktiske kompetencer. I nogle tilfælde formår museerne at etablere forudsætninger for, at den enkelte nytilkomne udvikler sig fra at være "flygtning" til "deltager" til "medarbejder" på en dansk arbejdsplads. I et langsigtet perspektiv etablerer museerne derved et kvalificeret rum for identifikationen med et fællesskab og styrkelsen af netværk og jobmuligheder for nytilkomne.

¹³ Se Rebecka Söderbergs "Integration er når mennesker mødes" for udlægning af disse foreningers praksisser og præmisser

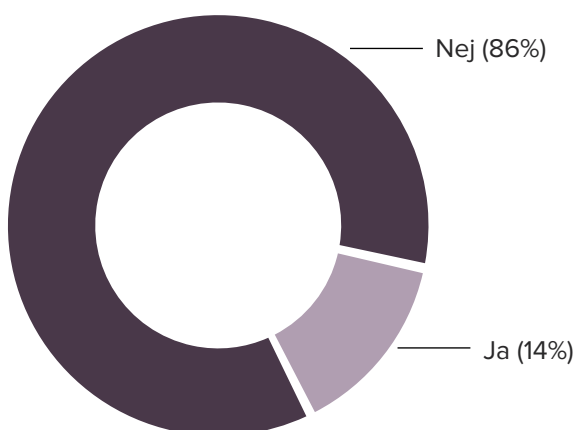
75% af museerne oplever, at sprogcentre benytter sig af museet, herunder har 14% udviklet undervisningsforløb direkte målrettet undervisningen på sprogcentret, og 29% af gangene er det sket i samarbejde med lærere og kursister fra sprogcentret.

Benytter de lokale sprogcentre sig af jeres museum?

■ Nej ■ Ja ■ Ved ikke

Har I udviklet undervisningsforløb målrettet undervisningen på sprogcentret?

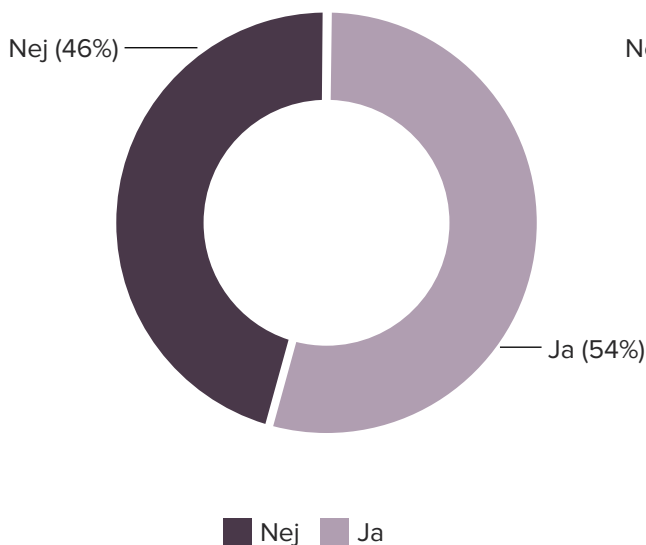
■ Nej ■ Ja

Undersøgelsen indikerer, at museerne i høj grad oplever at de lokale sprogcentre benytter sig af deres tilbud. I de fleste tilfælde er det museets faglige medarbejdere, der planlægger og skræddersyer omvisningen i forhold til målgruppen efter de behov, den enkelte underviser på sprogcentret giver udtryk for inden besøget. Med udgangspunkt i museets faglighed, didaktiske kompetencer og genstandsfelt formidles kulturhistorien igennem figurer, modeller og genstande. Det fremhæves generelt at sanselighed, lege og konkrete tiltag er befordrende for læring og dialog. De fleste museer udtrykker god erfaring med at tage udgangspunkt i et bredt perspektiv, altså starte fra verdenshistorien og derefter bevæge sig ned i en dansk og lokalhistorisk kontekst. Udgangspunktet tages ofte i samtidshistorien, fordi den umiddelbart er mest identificerbar. Museerne gør desuden opmærksom på at undgå brugen af specifikke fagtermer fra en dansk kontekst, fordi målgruppen i de fleste tilfælde ikke er blevet præsenteret for Danmarkshistorien før. I forlængelse heraf understreges det af museernes erfaringer, at abstrakte begreber knyttet specifikt til det danske sprog bør undgås, fordi abstraktionsniveauet kan være problematisk for målgruppen.

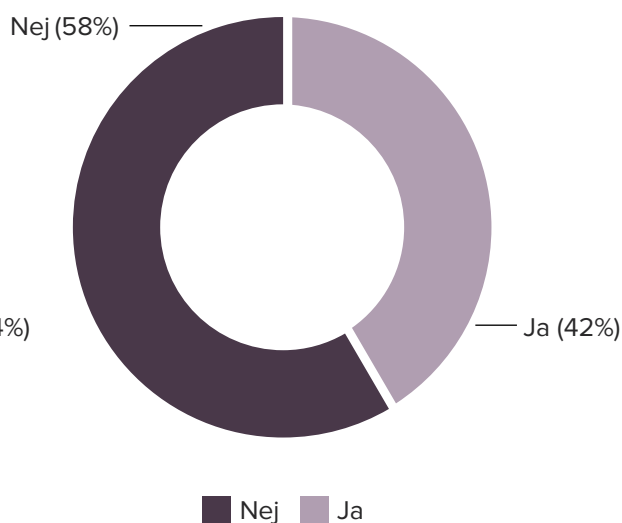
BÆREDYGTIGE ASPEKTER

54% af museerne har erfaring med at formidle til flygtninge, heraf har 42% bibeholdt kontakten med deltagerne.

Har I erfaringer med at formidle til nytilkomne som målgruppe?

Har I bibeholdt kontakten til deltagerne?

Undersøgelsen bekræfter, at der er stor interesse for nye initiativer på området fra både deltagere, museer, samarbejdende institutioner og lokale aktører. Flere af de eksisterende projekter og samarbejder fastholdes gennem jævnlig kontakt til deltagerne og løbende møder med samarbejdspartnere, så længe der er ressourcer tilstede. Museerne giver udtryk for, at de ønsker at videreføre eksisterende samarbejder og projektdrift fremadrettet, men at manglende ressourcer (personale, tid, finansiering) desværre medvirker til en nedprioritering af dette. Desuden udgør strukturelle rammer en primær udfordring, fordi udlændinge- og integrationsfeltet er et ustabil område og deltagerne skal leve op til faste krav iht. integrationskontrakten uanset den enkeltes personlige situation. Derudover skal nytilkomne hurtigt ud i virksomhederne, og de bliver ofte flyttet fra kommune til kommune, hvilket f.eks. betyder, at sprogcentre har nye kursister fra gang til gang, som gør det svært at vedligeholde og udvikle hensigtsmæssige forløb. Nogle museer har god erfaring med at fastholde kontakten til de nytilkomne ved at give gratis adgang med kort til museets deltagere og deres familier for på den måde at skabe bæredygtige relationer. Her betaler det lokale sprogcenter et årligt beløb til museet.

Flere museer oplever "manglende efterspørgsel" i forhold til, at deltagerne ikke møder op til tilbuddene målrettet nytilkomne og at de "modtager" lave deltagerantal, selvom fordelingskvoterne måske viser at der er nytilkomne i kommunen. Dette skyldes blandt andet praktiske udfordringer som transport, en travl hverdag og usikkerhed

forbundet med at træde ind i et nyt 'rum' som museumsrummet. Dette imødekommes ved hjælp af transparent formidling inden besøget og hensigtsmæssige rammer i overensstemmelse med deltagerens praktiske virkelighed, så vejen til museet kan understøttes og gøres lettere forud for besøget.

MUSEET MED MERE FORANKRET SAMTIDSRELEVANS

Undersøgelsen tegner samlet set et billede af et dansk museumslandskab, der ønsker at spejle den danske befolkningssammensætning, skabe tilbud for 'alle' med henblik på museernes demokratiske forpligtelse, samt iværksætte samarbejder med lokale aktører, der sikrer det kommunale engagement. En vigtig del af undersøgelsens formål har været at identificere, hvad museerne får ud af integrationsrelaterede tiltag, og i dette perspektiv slår undersøgelsen fast, at museerne i høj grad har god erfaring med at 'møde' nyttilkomne som gruppe. Museerne får nye perspektiver på den danske kulturhistorie, og det udefrakommende 'blik' bidrager med nye øjne på museet og dets samling. Størstedelen af museerne udtrykker, at de får bearbejdet og afdramatiseret nogle fordomme om nyttilkomne, som kan mødes som enhver anden gruppe.

I kulturmødet er der lejlighed til at udveksle kulturforståelse og interkulturel dialog, når både museumsformidlere og deltagere sætter dagsorden omkring kulturhistorien i både planlægning, formidling og afvikling. I en Biesta optik er museet netop her en vægtig katalysator for udviklingen af medborgerskabskompetencer, hvis man vælger at anskue aktivt medborgerskab som mere end tilegnelsen af viden, sprog og netværk¹⁴. I det ligeværdige, interkulturelle møde har subjektet forudsætninger for at engagere sig i kollektive overvejelser og beslutningstagninger i det demokratiske fællesskab, som vi sammen hele tiden forhandler og skaber. Desuden virker denne form for processer henimod aktivt medborgerskab befordrende på udviklingen af flere forskellige nye medborger-identiteter, frem for udviklingen af én majoritets medborger-identitet, og dermed styrkes det demokratiske samfunds flerstemmighed.

Med de nye berøringsflader gennem projekter og samarbejder med relevante aktører får museerne ny viden om og kontakt til nye brugergrupper, som tilmed fremmer mulighederne for en differentieret formidling. De nye brugere udvikler en tilknytning til museet således at barrieren i forhold til at bruge museet formindskes. Og med de nye 'mulighedsrum', metoder og praksis - i kraft af nye brugergrupper, undervisningserfaringer og perspektiver - optimeres museets samtidsrelevans og kvalitet i forhold til at være en aktiv katalysator for løsning af samfundsmæssige opgaver.

¹⁴ I følge Biesta er medborgerskab en politiseret praksis forstået som individets politiske bevidsthed, selvstændige handlekraft og kritiske refleksion. En bevidsthed omkring sin rolle og position i samfundet, der muliggør for individet at bruge sin demokratiske stemme, hvor der herved opstår en gensidig udveksling mellem individ og samfund el. fællesskab. Det er altså i Biestas optik, ikke kun en envejsproces hvor den enkelte skal tilegne sig viden, sprog og netværk, men også en udveksling, hvor museet, i denne kontekst, i en traditionel forstand har benyttet dialogisk undervisning i en undervisningssituation, fokusgrupper, brugerråd, etc. i forbindelse med udvikling af en ny udstilling eller et event, så museet dermed også udveksler og indgår i dialog med mange forskellige medborger-identiteter.

A black and white photograph of a museum interior. In the foreground, a marble bust of a man with a powdered wig and 18th-century clothing sits on a dark wooden pedestal. The background features a red curtain with a repeating crown pattern and a framed picture on the wall. In the bottom right corner, a person's hand is visible holding a pen and a rolled-up document.

INTERVIEWS OPFØLGNING PÅ SVAR

I dette afsnit udfoldes to interviews med deltagende museer i undersøgelsen, der har og har haft erfaringer med integrationsrelaterede projekter.

SPROGKURSISTER I SAMSKABELSE - ET INTERKULTURELT PROJEKT

Følgende citater er fra et interview med museumsinspektør Cecilie Monrad fra Frederiksbergmuseerne. Hun beskriver deres erfaringer med at inddrage sprogkursister - fra 'dansk som andetsprog uddannelse 3, modul 4-5' - i udformningen af et samskabelsesprojekt omhandlende humor¹⁵. Projektet hed "Grænseløs Humor" og var et samarbejde mellem Frederiksbergmuseerne, Museet for dansk bladtegning og København Sprogcenter.

Sprogkursisterne var med til at kuratere en satireudstilling. Forud for udstillingen var der en forproces, som foregik på sprogcentret for at finde ud hvordan man mest hensigtsmæssigt afgrænser et emne i samarbejde med målgruppen. Indledningsvist blev projektet kaldt 'humor og satire'. Gennem en række forsøg i klasserne, fik de tilpasset indholdet til at omhandle 'medborgerskab', da dette stemte overens med kursisternes læseplaner. Medborgerskab blev som koncept, en paraply for en masse undertemaer (klimaet, flygtninge, velfærd etc.). Gennem denne forproces ansatte museet seks kursister til at indgå i museets kuratorteam på lige fod med museets ansatte.

Cecilie fortæller, at en af de største udfordringer blandt andet var den taxameterstruktur sprogcentre er underlagt, der i praksis betyder, en flydende udskiftning af kursister undervejs i forløbet. Når den enkelte kursist har bestået en modulprøve, skifter vedkommende klasse. Det betød i praksis, at der i pre-fasen på sprogcentret sjældent sad de samme kursister i klasserne, når museet var på besøg, samt et generelt stort tidspres.

"Du kan ikke arbejde med en stabil klasse, du skal faktisk lave et nyt program hver gang du møder klassen igen. Vi besøgte dem i starten, med 14 dages mellemrum, og hver gang var der nye kursister. Så det var en udfordring. Det var en svær proces, og det er som sådan meget anderledes i forhold til andre undervisningsinstitutioner, at du ikke har den stabile gruppe og arbejde med"

På trods af de strukturelle og tilpasningsrelaterede udfordringer oplevede kursisterne, der fik ansættelse på museet, en positiv fremgang:

"... Der skete jo nogle fantastiske ting med deres sprog, vi havde nogle autentiske samtaler og der var ligesom et produkt i den anden ende (...) Selv efter deres ansættelses ophør, så var der flere af dem der fortsatte som frivillige i korte eller længere tid hvor de var offentlige omvisere. Det kunne de godt, fordi deres sprog var udviklet og de jo var så meget inde i stoffet. De kunne se, at de havde fået meget mere selvtilid, det her med at være på en dansk arbejdsplads - og ikke være kursist, men at være én af de andre i et team - og det var jo godt for dem, at få det med på deres CV"

¹⁵ Sprogcentre i Danmark tilbyder nytilkomne danskundervisning på tre forskellige niveauer: Danskuddannelse 1 er for kursister med ingen eller kort skolegang. Mange skal desuden lære at læse og skrive det latinske alfabet. Danskuddannelse 2 er for kursister med 8 til 11 års skolegang. Man kan f.eks. have gennemført grundskole og en erhvervsuddannelse. Danskuddannelse 3 er for kursister med mere end 12 års skolegang. Kurset er målrettet kursister med en videregående uddannelse.

Ovenstående citat rummer til dels nogle af de mål CULINN projektet også ønsker at opnå. Projektet Grænseløs Humor, var både med til at styrke sprogkursternes danskfærdigheder, samtidig med at det gav dem praktisk erhvervs erfaring, hvilket er grundlaget for den nuværende danske integrationspolitik. Samtidig illustrerer det også styrken ved den interkulturelle tilgang - museet fik et nyt syn på sig selv og sine værdier, imens deltagerne fik mulighed for at bringe deres egne erfaringer og kompetencer i spil i en reel samskabelsesproces.

SOCIALE ARRANGEMENTER FOR MÅLGRUPPEN

På Roskilde Museum [herefter ROMU], har de en række forskellige erfaringer med at arbejde med målgruppen asylansøgere og nytilkomne med opholdstilladelse. Citaterne og indsigterne i dette afsnit stammer fra et interview med museumsinspektør Louise Dahl Christensen, ROMU. Først beskrives museets samarbejde med Røde Kors, derefter samarbejdet med Dansk Flygtningehjælp.

Museets samarbejde med Røde Kors begyndte i 2015, da museet kontaktede Asylcenteret på Skt. Hans om et projekt, hvor målet var at lave kulturelle arrangementer for forskellige målgrupper på tværs af køn og generationer. Igennem Røde Kors fik museet kontakt til "Roskilde Flygtningevenner" der var tilknyttet som frivillige på Skt. Hans. Roskilde Flygtningevenner arrangerede ture og oplevelser for centerets beboere, ligesom de også hjalp med praktiske ting såsom cykler, legetøj, sprogcafeer mm. Det var et stort ønske for Røde Kors, at beboerne kunne få nogle oplevelser uden for centeret, som kunne gøre ventetiden lettere og samtidig introducere dem til et liv i Danmark. Med ROMU's besøgssteder var der mulighed for at lave forskellige udflugter og da Roskilde Flygtningevenner rådede over to busser var transporten ikke et problem. Det første arrangement var der 30 tilmeldte til.

"... men der kom ikke nogen... det var vi jo meget forundrede over; 'jamen de havde jo tilmeldt sig? hvorfor kommer de så ikke med bussen? (...) Det er jo sådan, at den der har tilmeldt sig om torsdagen kan være blevet rykket til et andet center om mandagen og så er vedkommende der ikke længere. Det kan også være at man har fået dårlige nyheder hjemmefra, også har man måske ikke lyst til at komme ud den dag...Vi lærte at en hverdag på et asylcenter kunne ændre sig time for time og at overskuddet til kulturelle arrangementer ikke var så stort. Til gengæld havde vi større succes med de forløb vi udarbejdede i samarbejde med det sprogteam, som tog sig af danskundervisning og medborgerdansk..."

Museet udarbejdede bl.a. et introduktionsforløb med fokus på 'Hvad er dansk historie' i Roskilde Domkirke, hvor mange danske konger og dronninger ligger begravet, med henblik på at introducere de nytilkomne til dansk historie, kongehuset og demokrati, men ofte var det nogle helt andre fortællinger der kom i centrum "Hvad var det for nogle mursten, man brugte og hvordan lavede man dem, hvordan bliver man begravet i Danmark og hvem betaler, hvis man ikke selv kan?"

Et efterfølgende forløb, rettet mod sproghold med kursister, som har fået ophold, hedder "Velfærdsfortællinger" og initiativet til dette forløb blev taget efter samtale med sproglererne i Røde Kors og med udgangspunkt i deres pensum. Forløbet foregår på museet med udgangspunkt i forskellige historiske genstande, der kan bistå undervisningen:

"... da vi var ude og tale med dem, nævnte sproglererne at de manglede noget om; hvad er det for et samfund man er kommet til, hvorfor har man et velfærdssamfund i Danmark og hvad er den historiske baggrund for det"

Sideløbende med samarbejdet med Røde Kors om sprogundervisning besluttede museet sig for at fokusere på nytilkomne, der var bosat i Roskilde. De kontaktede derfor Dansk Flygtningehjælp, grundet deres brede frivillige netværk, og fik kontakt til en udflugtsgruppe og en kvindecfe som er tilknyttet organisationen i Roskilde. Dette samarbejde begyndte i 2016 med økonomisk støtte fra integrationspuljen i Roskilde og fortsattes i 2017 og 2018, som museets eget satsningsområde og for museets egne midler.

Som en del af samarbejdet med Roskilde Bibliotekerne (som museet har et BIMUS samarbejde med) blev der arrangeret en håndarbejdscafe for alle interesserede på tværs af køn, generationer og kulturer. Målet var at man på tværs af kulturer kunne udveksle erfaringer, lære nye teknikker og dele sin interesse for håndarbejde.

Arrangementet var velbesøgt, men der var desværre ikke meget udveksling på tværs af kulturer. Det viste sig at være uhensigtsmæssigt med et arrangement mellem 15:00 og 18:00 på hverdage, hvor de fleste kvinder med flygtningebaggrund havde været på sprogskole hele dagen og derefter skulle hente børn, handle ind osv.

Igennem det første år tilbød museet i samarbejde med Dansk Flygtningehjælp en lang række arrangementer målrettet familier med børn og kvinder i organisationens kvindecfe. Den oprindelige idé er at lave nogle arrangementer, der går ud på at introducere familier, der har fået opholdstilladelse, til forskellige danske traditioner, som præger vores hverdagsliv i hjemmet og i de offentlige institutioner. Det første arrangement var fastelavn med maske-værksted og fortællinger om fastelavnsarrangementer, så forældrene på sigt trygt kan sende deres børn til fastelavnsarrangementer i børnehaven og skolen. Arrangementet blev en succes og gentages årligt, og de fulgte derefter op med lignende arrangementer omkring påske, jul og børnefødselsdage med massivt fremmøde fordi børnene også var inkluderede.

Til børnefødselsdagen kom der gang i en produktiv dialog og der blev stillet mange spørgsmål:

”Hvordan holder man børnefødselsdag? Er det okay at jeg kommer med en kage til en børnefødselsdag eller vil det være forkert? Hvor stor må en gave være?”

Museet har høstet en del erfaringer gennem projekterne og de er blevet mere bevidste om deres målgruppes praktiske virkelighed. Der er ikke tid og overskud til at gå til arrangementer på hverdage på grund af deltageres pressede virkelighed, hvorfor det har vist sig at være mest hensigtsmæssigt at ligge arrangementerne om søndagen. ROMU har også haft en arabisk tolk tilknyttet, som har modtaget honorar og samtidig fungeret som en frivillig ressource for gruppen.

Museet lægger fremadrettet mere vægt på at lave arrangementer, hvor kvinderne har indflydelse på hvad det skal handle om. Et af disse forslag er blandt andet at lave et Eid-arrangement, så der også kommer fokus på nogle af de traditioner målgruppen selv har med sig. Dette kan opfattes som et eksempel på at bringe det interkulturelle i spil i fællesskab:

”...det er noget af det som vi gerne vil fremover, at få fokus på samskabelse”

En medarbejder fortalte at de lokale sprogcentre benytter sig af museet, men at der ikke er udviklet nogle særlige tilbud til dem. Museet har dog til grundskolen udviklet et forløb om ordsprog og talemåder, som sprogskoler også kan benytte ligesom de også kan anvende det materiale der er udarbejdet i forbindelse med projektet Sans Sproget. Det er museets mål at udvikle forløb til sprogskoler og til en pris, som sprogskolerne også vil kunne betale.

”Vi har en strategi, som netop arbejder med at vi vil tage et socialt ansvar og dermed jo også tage ansvar for en vellykket integration. Derfor mener vi, det er vores opgave at lave de her tilbud”

**KONKLUSION OG
OPMÆRKSOMHEDS-
PUNKTER**

I udkanten

Kommuner i provinsen vil h

Denne rapport stillede indledningsvist en række spørgsmål som CULINN projektet både udspringer fra og finder sit virke i. Hvordan kan danske museer fremme nytillkomnes forståelse af landets kulturarv og livsformer? Hvordan kan vi bidrage til fremtidige danske borgeres identifikation med samfundets historie og demokratiske udvikling? Undersøgelsens svar og tilbagemeldingerne fra respondenterne, er med til at skabe viden og samle op på erfaringer på et område i museumsverdenen, hvor Kulturministeriet og ODM netop savner et overblik. Rapporten kaster lys over, hvordan den museale ramme understøtter kravet til den nytillkomne om et aktivt medborgerskab.

De opmærksomhedspunkter som denne rapport præsenterer, skal danne grundlag for en videre inspiration til en best practice for museet der ønsker at være med til at løse fælles politiske udfordringer anno 2018, relateret til emner som integration, sammenhængskraft, deltagelse, nytillkomne og medborgerskab.

Museet i Danmark vurderes ikke på dets samfundsmæssige impact, men på dets økonomiske faktor i samfundet, her kan initiativer som CULINN projektet være med til, at museumssektoren i Danmark udvikler andre måder, hvorpå museets eksistensberettigelse legitimeres internt såvel som eksternt.

Resultaterne fra undersøgelsen, som denne rapport bygger på, kan ses som et vidnesbyrd om danske museer, der giver sig i kast med inkluderende samskabelse. Museernes erfaringer tydeliggør bl.a., hvordan strukturelle udfordringer påvirker mulighederne for samarbejde, her tænkes f.eks. på sprogcentrenes begrænsende strukturer og økonomi og de nytillkomnes prekære tilværelser som nye borgere i Danmark. Til trods for disse benspænd er der velvilje og ønsker om at forsætte udviklingen af projekter og samarbejder fra både museer, sprogcentre, deltagere og aktører fra civilsamfundet. Denne vilje kan i sig selv være medvirkende til at skabe strukturelle ændringer på sigt og er det grundlag CULINN vil bygge videre på ved at eksperimentere med nye inkluderende samarbejdsformer med fokus på ligeværdig deltagelse og samskabelse på tværs af privilegier og positioner.

Undersøgelsen viser desuden et billede af museer, der er med til at trække den enkelte nytillkomne ud af stigmatiserende reproduktion af kategorien flygtning. Nogle museer har på spændende vis skabt rammer for, at den enkelte deltager aktivt kan (re-)identificere sig selv som aktiv medborger, faglig medarbejder eller noget helt tredje, i en reel spejling af den enkeltes sociale, kulturelle og faglige forudsætninger, samt i fællesskaber, som den enkelte selv har valgt at træde ind i.

Undersøgelsens resultater fortæller også om museer, der kaster sig ud i at lægge lokaler til eksempelvis Eid arrangementer (ROMU) og andre samskabte projekter såsom nyttehaverne på Flynderupgård Museet, skabt i samarbejde med Helsingør Frivilligcenter eller Københavns Museum i samspil med Welcome House omkring etableringen af et nyt udstillingsrum. Her samskabes mulighedsrum for interkulturelle eksperimenter og møder for en mere nærværende og egentlig flerstemmig deltagelse uanset alder, køn, seksualitet, religion, nationalitet, m.m.

Svarerne fortæller generelt om startvanskeligheder i forhold til, hvordan museerne og deres målgruppe, de nytilkomne, henvender sig til hinanden og hvordan formidlingen af kulturarv sker med brug af de mest vedkommende metoder. Eksempelvis havde Øhavsmuseet Faaborg udfordringer ved at formidle indholdet af deres udstillingsted "Arresten" til nytilkomne hvis personlige traumatiske oplevelser blev vakt til live igen i udstillingens rammer. Der er stadig forskellige svarmuligheder til spørgsmålet om, hvorvidt museerne og deres målgruppe er på udkig efter forskelle og ligheder, eller det fælles tredje, eller noget helt nytænkende, der kan fungere som råstof for kulturmøder og kollektiv, kritisk eftertænkning på højeste faglige niveau. Museerne har dog i høj grad, hvilket svarerne på undersøgelsen viser, god erfaring med at 'møde' nytilkomne som gruppe. Museernes respondenter udtrykker, hvordan de gennem det udefrakommende 'blik' også får nye perspektiver på den danske kulturhistorie. Størstedelen af museerne udtrykte ligeledes, at de gennem denne praksis får bearbejdet og afdramatiseret fordomme om nytilkomne.

Når man med en CULINN optik ser på de erfaringer, som forskellige danske kulturhistoriske museer har haft med integrationsrelaterede projekter og samarbejder, sådan som de kommer til udtryk i de svar, rapporten bygger på, bliver det synligt, at der er en række opmærksomhedspunkter, museer med fordel kan inkorporere i arbejdet med at skabe vellykkede rum for aktivt medborgerskab. Disse opmærksomhedspunkter vil indgående i CULINN projektet blive gennemarbejdet over de næste to år. De mest iøjnefaldende opmærksomhedspunkter præsenteres her, inddelt i tre forskellige kategorier:

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER OMKRING MØDET MED NYTILKOMNE OG ETABLERING AF PROJEKTER

- Det synes at være vigtigt, at museets stærke faglighed og pædagogiske kompetencer fungerer som et værtskab for interkulturel dialog og samskabende, demokratiske processer, der sikrer relevans, kulturudveksling og kollektiv vidensproduktion.
- Tænk evt. på museet som det ydmyge museum med skærpet lydhørhed og opmærksomhed på målgruppen ved bl.a. at gøre plads til flerstemmighed og diversitet som nøgle til et demokratisk fællesskab. Den nuancerede viden om nytilkomnes møde med Danmark kan i et videre perspektiv bruges til at udvide publikumsinitiativer og styrke målrettede indsatser for en demokratisk dialog.
- Det anbefales at se på projekter og samarbejder fra en hybrid vinkel med forskellige positioner og perspektiver for at opnå et ligeværdigt, inkluderende og vedkommende udgangspunkt for etablering og udvikling af projekter, med individet i centrum.
- Se på museet som et mulighedsrum, hvor nytilkomne kan (re-)aktivere deres viden, ressourcer og evt. tidligere erhvervs erfaringer i samspil med museets tilbud, hermed forstærkes deres selvtillid og vejen til netværk og jobmuligheder.
- Se samskabende for-processer på sprogcentrene og/eller i andre centrale rammer som en investering, fordi de blandt andet skaber gode forudsætninger for at afgrænse emnevalg.
- Nytilkomnes sociale position og fastlagte integrationsskema er et uundgåeligt udgangspunkt for etableringen af en tilværelse i Danmark, herunder et vilkår for projektdeltagelsen på museer. Derfor anbefales det, at museet forsøger at tilegne sig en grundlæggende forståelse for de nye brugergruppers situation, med højde for at individer er forskellige.
- Det anbefales at være opmærksom på ikke at reducere idealet om den aktive medborger til én majoritets medborgeridentitet, så museet kan hjælpe nye medborgere til kritisk refleksion og demokratisk bevidsthed i et fælleskab, som vi sammen sætter dagsorden for.

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER OMKRING FORMIDLING OG OUTREACH

- Der lægges vægt på en kreativ og legende tilgang til formidlingen af museets genstandsfelt, og man kunne f.eks. forestille sig at deltagerne bliver bedt om at medbringe genstande, billeder eller lyd inden besøget eller lignende tiltag.
- Indholdsmæssigt abstraktionsniveau skal afspejle deltagerens sprogniveau og forudsætninger.
- Sanselighed er en vigtig komponent, f.eks. er madlavning en god indgangsvinkel i forhold til sprog og kulturhistorie.
- Små (sprog)homogene grupper anbefales, hvor deltagerne evt. opfordres til at oversætte for hinanden efter behov.
- Museet kan bruge de "nye øjne" som ressource til en medskabende og dialogbaseret tilgang til samlingen med åben genforhandling om hvordan dansk kulturhistorie kan udfoldes og defineres. Hermed højnes muligheden for at skabe relevante og aktuelle samfundsdebatter.
- Prioriter relationskompetencer som

formidler, fordi formidling målrettet nytilkomne ofte er en personbåren proces.

- Lad de nye brugere sætte dagsorden i samskabende projektmater, åbn op for helt nye tilgange, greb og metoder,

så nytænkende, vedkommende og relevante former kan komme til syne.

- Vær som museum åben for at være et socialt mødested, hvor nye tilgange til læring udvikles fra deltagernes perspektiv og initiativ.

OPMÆRKSOMHEDSPUNKTER OMKRING BÆREDYGTIGHED

- Det anbefales, at museet har tålmodighed, det kræver tid og ressourcer at etablere bæredygtige samarbejder og projekter indenfor et område med mange krav til nytilkomne.
- Gratis entre til museerne åbner for bæredygtige relationer til deltagerne, herunder anbefales det at give adgangskort til museet til deltagere inkl. familiemedlemmer.
- Det anbefales, at museerne bygger bro til nye brugere, som ikke kommer til museet af sig selv, i samarbejde med relevante aktører fra eksempelvis civilsamfundet. Gentænk evt. disse 'brobyggere' som allierede og/eller ambassadører, der kan 'oversætte' formidlingen mellem museum og nytilkommen i en interkulturel dialog. Disse kan også være personer, som selv har erfaringer som nytilkommen i Danmark.
- Tænk i opbygning af stærke fællesskaber med målgruppen, som dermed kan invitere nye deltagere ind på museet.
- Etabler muligheder for praktikordninger, så den nytilkomne får mulighed for at få et ordinært job og museet får de nye brugergrupper helt ind i organisationen, og dermed sikrer repræsentation og en direkte kontakt til at etablere nye projekter og samarbejder på området.
- Skab gode praktiske omstændigheder, der stemmer overens med deltagerens daglige liv og økonomiske og sociale situation. Her er transport til og fra museet især vigtig, samt tidspunktet for deltagelse.
- Overvej at lave nogle dokumentationer/ beviser, som nytilkomne kan anvende i deres fremadrettede aktiviteter mod medborgerskab og integration, herunder i jobsøgningsprocesser. Det kan være enkle diplomer, deltagerbeviser m.v.
- Det anbefales at 'give slip' på styringen og lade den flerstemmige medskabelse tage ejerskab for projekterne, så de kan udvikle sig bæredygtigt og demokratisk i takt med den aktuelle samfundsudvikling.
- Evaluer og reflekter kritisk over projekter og samarbejder sammen med deltagerne med tanke på fremtidige initiativer, hvor deltagerne evt. indgår som facilitatorer og/eller ambassadører.

- Biesta, Gert (2014): "You can't always get what you want: an an-archic view on education, democracy and civic learning" i: "Museums, knowledge, democracy, transformation", Kulturstyrelsen, København, 2014, Red. Ida Brændholt Lundgaard & Jacob Thorek Jensen
- Biesta, Gert (2011): "Learning democracy in School and Society: Education, Lifelong Learning and the Politics of Citizenship.", Rotterdam/Boston/Taipei: Sense Publishers
- Dysthe, Olga; Bernhardt, Nana; Esbjørn, Line (2013): "Dialogbaseret undervisning – kunstmuseet som læringsrum", Skoletjenesten og Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke
- ICOM Danmark (2006): "ICOM's etiske regler" (www.icom.museum)
- Kock, Hal (1945) "Hvad er demokrati?", Gyldendal
- Korsgaard, Ove (2005) "Medborgerskab, identitet og demokratisk dannelse", Århus Universitetsforlag.
- Korsgaard, Ove (2008) "Medborgerskab, et nyt dannelsesideal?", Religionspædagogisk Forlag
- Kulturministeriet, København (2011): "Udredning om fremtidens museumslandskab"
- Kulturministeriet, København (2015): Notat "Hovedmuseernes rolle i forhold til de øvrige statslige og statsanerkendte museer"
- Laursen, Anneken Appel; Righolt, Niels; Guldmann (Red., m.fl.) (2014): "Veje til forandring – hvordan museer skaber relevans og outreach", Center for Kunst & Interkultur
- Lindkvist, Tanya & Dollerup, Jesse-Lee Costa (2016): "Kunsten at lære sprog", Sorø Kunstmuseum
- Lundgaard, Ida Brændholt & Jacob Thorek Jensen (Red.) (2013): "Museums – social learning spaces and knowledge producing processes", Kulturstyrelsen, København
- Lundgaard, Ida Brændholt & Jacob Thorek Jensen (Red.) (2015): "Museer - borgere og bæredygtige løsninger", Kulturstyrelsen, København
- Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration (2011): "Medborgerskab i Danmark – regeringens arbejdsgruppe for bedre integration", København
- Mouritzen, Per (2015) "En plads i verden: det moderne medborgerskab", Gyldendal
- Overgaard, Iben m.fl., (2015): "Case study: From no relations to strong relations" i Culture Monitor, Center for Kunst & Interkultur
- Shaheen, Buthaina & Liv i Dali (2017): "På sporet af den aktive medborger – en gruppe syriske flygtnings møde med Danmark og deres opfattelse af medborgerskab", CULINN, Kolofon, København
- Skovmand, Keld & Sigurdsson, Lakshmi (2013) "Medborgerskab på spil - 12 begreber og 12 tænkere", Klim
- Söderberg, Rebecka (2018): "Integration er når mennesker mødes – en rapport om frivillige fællesskabers inklusion af nye borgere", CULINN, Kolofon, København
- UIM (2018): "Integrationskontrakt og integrationserklæring", se

<http://uim.dk/arbejdsomrader/Integration/integrationskontrakt-og-integrationserklaering>

UIM (2018): "Visiteringskvoter", se <https://www.nyidanmark.dk/da/Tal-og-statistik/Visiteringskvoter>

UIM (2017): "Landstal", se <https://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/AACA61AF-DEC4-49FA-AB70-084F92066E0C/0/Landstalfor2018.pdf>

Villumsen, Sasja Brovall; Rugaard, Dorthe Juul; Sattrup, Lise (2014): "Rum for medborgerskab", Statens Museum for Kunst